

รำถวายมือ

โดยปกติการรำถวายมือ เป็นขั้นตอนที่ใช้เป็นการบูชาครูก่อนเริ่มการแสดงละคร
กั๊บน ซึ่งจะรำในลักษณะของเพลงช้าเพลงเร็ว-ลา แต่การรำบูชาครูในการแสดงละคร
กั๊บนที่ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯนี้ ใช้รำชุดซึ่งอยู่ในการรำชุดไหว้ครูเป็นการรำถวายมือแก่
ครูบาอาจารย์แทน ฉะนั้นการรำถวายมือในลักษณะของเพลงช้าเพลงเร็ว-ลานั้น เมื่อได้
ถูกนำมาใช้เป็นรำกั๊บนอีกลักษณะหนึ่งอันปรากฏที่ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ เพื่อสนองความ
ต้องการของผู้ว่าจ้างที่มีปัจจัยทางการเงินต่ำ แต่ต้องการที่จะถวายละครรำได้มีโอกาส
ถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้ว่าจ้างจำเป็นต้องแยกรำถวายมือออกมากล่าวต่าง
หาก เพื่ออธิบายถึงรายละเอียดของการรำถวายมืออันเป็นรำกั๊บนอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีบท
บาทกระทบต่อการแสดงละครกั๊บนในลักษณะของการจัดการ

การรำถวายมือลักษณะนี้ ทางสำนักงานกิจการศาลหลักเมืองได้ตกลงกับทางคณะ
ละครให้ให้จัดผู้รำถวายในแต่ละเที่ยวเท่าจำนวน 2 คู่ หรือ 4 คน ตามแบบแผนแต่โบราณ
โดยปกติผู้แสดงกลุ่มหนึ่ง (4 คน) จะนิยมรำถวายจำนวน 2 เที่ยว จากนั้นก็จะสลับเปลี่ยน
ให้ผู้แสดงคนอื่นๆออกมารำในลักษณะเดียวกัน แต่ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้รำ 2 เที่ยวได้
ในแต่ละครั้งได้ เนื่องจากไม่มีผู้ว่าจ้างทางคณะก็ต้องจัดให้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มี
ผู้ว่าจ้างครบ 2 เที่ยวต่อผู้แสดงหนึ่งกลุ่มแต่อย่างใด

ในการแบ่งกลุ่มผู้แสดงกลุ่มละ 4 คนนั้นเป็นตัวพระ 2 คนและตัวนาง 2 คนโดย
ปกติผู้แสดงส่วนใหญ่จะเฉลี่ยออกมารำในจำนวนที่เท่าๆ กัน แต่บางกรณีพบว่าการจัดกลุ่มผู้

แสดงไม่ลงตัว อันมีสาเหตุเกิดจากจำนวนผู้แสดงตัวพระและตัวนางไม่สัมพันธ์กัน ผู้แสดงก็ต้องสลับเปลี่ยนกันออกไปรำ ในอัตราที่เท่าๆกัน โดยแต่ละคนจะจดจำจำนวนครั้งที่ตนเองออกไปรำ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสม ในบางคณะพบว่าได้มีการช่วยเหลือผู้แสดงสูงอายุ โดยการออกไปรำถวายมือแทนในบางส่วน เนื่องจากเกรงว่าผู้แสดงอาวุโสจะเหนื่อยจนเกินไป ซึ่งการแสดงแทนกันนี้ เป็นการแสดงน้ำใจต่อกัน เพราะการรำถวายมือแต่ละครั้ง อัตราค่าจ้างที่หัวหน้าคณะจะจ่ายให้กับผู้แสดงนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับว่าใครรำเป็นจำนวนเท่าใด แต่จะจ่ายให้ในลักษณะของรวมจำนวนเกี่ยวต่อวัน คือ จ่ายผู้แสดงคนละ 5 บาท ต่อ 1 เที้ยว ดังนั้นแม้ในความเป็นจริงจะพบว่าผู้แสดงแต่ละคนจะไม่ได้รำครบทุกเที้ยวก็ตาม ในการรำแต่ละครั้งจึงถือว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยหัวหน้าคณะก็จะสะดวกต่อการจ่ายอัตราค่าจ้างแก่ผู้แสดงด้วย

ในการรำถวายมือนี้ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ รำถวายมือแบบเพลงช้าเพลงเร็ว และรำถวายมือแบบเบ็ดเตล็ด ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดของการรำถวายมือทั้งสองแบบ ดังนี้

5.1 รำถวายมือแบบเพลงช้าเพลงเร็ว

รำถวายมือแบบเพลงช้าเพลงเร็ว เป็นการรำถวายมือแบบโบราณที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา การรำถวายมือในลักษณะนี้จะมีวิธีการปฏิบัติและใช้ท่ารำตามแบบแผนหลักของเพลงช้าเพลงเร็วที่ใช้เป็นแบบฝึกหัดมาตรฐาน แต่ถูกตัดทอนท่ารำให้สั้นลงตามความเหมาะสม โดยใช้เวลาในการแสดงประมาณ 5 นาทีขึ้นไป แต่เนื่องจากในปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ว่าจ้าง (เจ้าภาพรำถวาย) ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ

ดังนั้นทางคณะละครและผู้แสดง จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของเจ้าภาพที่ต้องการ
 ถวายบนในขณะนั้น จึงต้องเร่งรัดการแสดงให้ทันต่อความต้องการของเจ้าภาพ โดยการ
 ตัดทอนทำรำให้สั้นลงไปอีก เพื่อใช้เวลาในการแสดงน้อยลง คือ เหลือประมาณ 2.5-5
 นาที จึงสามารถสนองตอบความต้องการของเจ้าภาพที่มีจำนวนมากได้ทันทั่วถึง

ส่วนเพลงดนตรีที่ใช้ประกอบการรำถวายมือแบบเพลงช้าเพลงเร็ว ก็จะเลือกใช้
 เพลงที่มีท่วงทำนองช้าในอัตรา 2 ชั้น และเพลงที่มีท่วงทำนองเร็วในอัตราเช่นเดียว
 บรรเลงติดต่อกัน ดังนั้นเพลงที่นำมาใช้ประกอบการแสดงจึงมีมากมายได้แก่ เพลงเท่ากิน
 ผักขี้งู นม่าเห่ นอกจากนี้ยังปรากฏการนำเพลงระบำมาบรรเลง ประกอบการรำถวายมือ
 ลักษณะนี้ด้วย เช่น เพลงโบราณคดีต่างๆ (แต่ว่าในลักษณะของเพลงช้าเพลงเร็ว) ส่วน
 การใช้จังหวะในการรำนั้น ปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ ลงตามจังหวะกับดนตรี และลงตาม
 จังหวะของผู้แสดง

ลงตามจังหวะหน้ากับดนตรี เป็นการลงจังหวะโดยหน้าทับดนตรีเป็นหลัก ซึ่ง
 ส่วนใหญ่การรำทั่วไปมักจะลงจังหวะตามหน้าทับดนตรีเสมอ

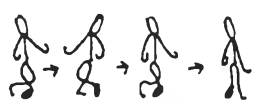
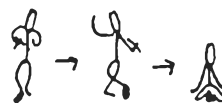
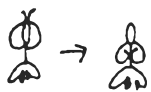

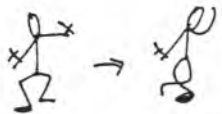
ลงตามจังหวะของผู้แสดง เป็นการลงจังหวะโดยคำนึงถึงความพร้อมเพรียงของ
 ผู้แสดง โดยมิได้สนใจฟังเพลงดนตรี การลงจังหวะในลักษณะนี้จะพบมากในการรำถวายมือ
 เนื่องจากผู้แสดงจะต้องรำตามผู้นำ ทำให้ผู้รำตามจะต้องคอยมองและสังเกตอยู่ตลอดเวลา
 ว่าผู้นำจะรำท่าใดต่อไป ฉะนั้นผู้นำจะต้องรำให้ช้าลงเพื่อถ่วงเวลาให้ผู้รำตามสามารถรำ
 ได้ทันโดยพร้อมเพรียงกัน จึงพบว่าการลงจังหวะลักษณะนี้มักจะช้ากว่าจังหวะหน้าที่เล็กน้อย
 ทุกครั้ง ในผู้นำบางคนอาจกำหนดจังหวะขึ้นเองอย่างสม่ำเสมอ อันส่งผลให้เพลงดนตรีเป็น
 เพียงเพลงประกอบที่ไม่มี ความหมาย เมื่อผู้นำรำครบกระบวนรำเพลงช้า จึงรำในท่าจบ

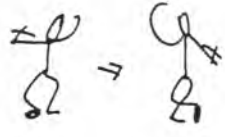
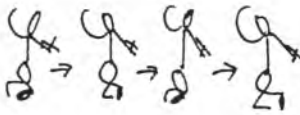

เพลงช้า เพื่อให้ผู้บรรเลงดนตรีได้ทราบจะได้หมดเพลงและเริ่มบรรเลงเพลงเร็วต่อไป

ส่วนในช่วงของเพลงเร็ว จะไปพบปัญหาในการลงตามจังหวะ เนื่องจาก จังหวะอัตราชั้นเดียวของเพลงเร็วมีความกระชับและชัดเจน การเคลื่อนไหวของท่ารำจึง ต้องกระชับตามไปด้วย ดังนั้น การลงจังหวะในเพลงเร็ว จึงเป็นการลงตามจังหวะหน้า ทับดนตรีแทบทั้งสิ้น

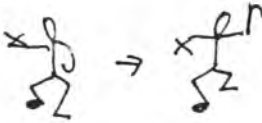

การรำถวายมือแบบเพลงช้าเพลงเร็ว ที่พบในการแสดงแก่นที่ศาลหลักเมืองนี้ ปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ รำถวายมือชุดใหญ่ และรำถวายมือชุดเล็ก รำถวายมือชุดใหญ่ เป็นการรำถวายมืออย่างเต็มตามแบบฉบับของรำถวายมือ ใช้เวลาประมาณ 5 นาทีขึ้นไป การรำถวายมือชุดใหญ่นี้ ปัจจุบันมีรำเฉพาะเที่ยวแรกของแต่ละวันที่ทำการแสดงเท่านั้น ส่วนเที่ยวต่อๆ ไปก็จะรำถวายมือชุดเล็ก หรือแบบตัด ซึ่งจะใช้เวลาในการแสดงประมาณ 2.5-5 นาทีต่อเที่ยว ความแตกต่างของรำถวายมือทั้ง 2 ลักษณะนี้ นอกจากระยะเวลาในการทำการแสดงแล้ว กระบวนการรำหรือหลักในการปฏิบัติยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย ดังจะนำตัวอย่างการรำถวายมือชุดใหญ่และการรำถวายมือชุดเล็ก มาแสดงประกอบการ วิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น (ทั้งนี้ได้บันทึกวีดิโอเทปตัวอย่างการรำ ถวายมือชุดใหญ่ และการรำถวายมือชุดเล็ก ตลอดจนการรำถวายมือแบบเบ็ดเตล็ด ซึ่ง เป็นการแสดงสดของคณะละครต่างๆ ที่แสดงละครแก่นเป็นประจำ ณ ศาลหลักเมือง เพื่อประ กอบความเข้าใจและความกระจ่างโดยส่งแนบพร้อมรายงานฉบับนี้)

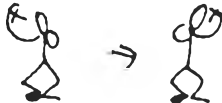
ตัวอย่าง รำถวายมือชุดใหญ่ โดยคณะไทยศิริ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2536

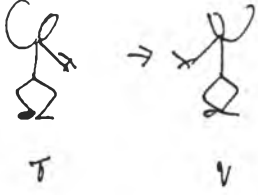
ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
1		ออกมาในท่าเดิน จนถึงที่ แล้วยืนหน้านาง
2		ถวายมือลงนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา
3		ถวายบังคม 3 ครั้ง
4		หงายมือขวา มือซ้ายหุบจับ แล้วม้วนมือเข้าหาชายอกเอียงซ้าย
5		แล้วถวายมือลงขึ้นตั้งเข่า
6		ส่งมือหลังมาคลายจับ ก้าวเท้าขวา ลงด้านหน้า ส่งมือซ้ายไปจับหลัง

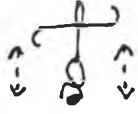
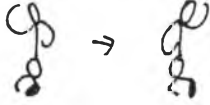
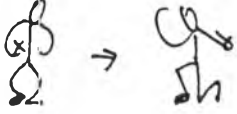
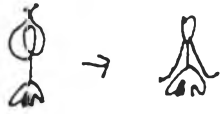
ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
7		แล้วทำซ้ำในท่าเดิมแต่เปลี่ยนข้าง ให้วางเท้าขวาหลัง
8		ฉายเท้าซ้าย 2 เร็ว 2
9		หนักหลัง ส่งมือซ้ายมาจับที่ชายพก ค่อย ๆ ตั้งแขนขวาตกลงแล้วพลิกมือหงายแขนตั้ง ระดับไหล่พร้อมทั้งม้วนมือจับออกเอียงซ้าย ผสมเท้าซ้าย
10		แกงมือเป็นท่าสอดสร้อย แล้วค่อย ๆ ซ้อน ข้อมือขวาเป็นจับปรก พร้อมทั้งปล่อย จับซ้าย เอียงซ้าย ประเท้าซ้าย แล้วหัน ไปด้านซ้าย
11		ม้วนออกเป็นท่าสอดสร้อย ก้าวลงด้านข้าง แล้วย้อนตัว 1 ชุด

12		<p>ค่อย ๆ ซ้อนข้อมือขวาเป็นจีบแขนตั้ง ระดับไหล่ ม้วนข้อมือซ้ายออก เอียงซ้าย</p>
----	---	---

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
		<p>ก้าวเท้าขวาทางด้านข้างแล้วย้อนตัว 1 ชุด</p>
13		<p>หนักหลัง ลากเท้าขวามาปรก แล้วส่ง มือซ้ายขึ้นสอดสูง ส่งมือขวาไปจีบคว่ำ แขนตั้งระดับไหล่ เอียงซ้าย ก้าวเท้าลง ด้านข้าง ค่อย ๆ หมุนมาด้านหน้า</p>
14		<p>ส่งมือขวาขึ้นสอดสูง ลดมือซ้ายลงมาอยู่ที่ ชายพก เอียงขวา (ท่าบัวชูฝัก) ยกเท้า ซ้ายด้านหน้า</p>
15		<p>แล้วลดมือขวามา ม้วนจีบที่ชายพก ส่งมือซ้ายไปตั้งวงหงายแขนตั้งระดับไหล่</p>

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
		เอียงขวา ก้าวเท้าซ้ายลงด้านข้าง แล้วย้อนตัว 1 ชุด
16		จากนั้นลดมือซ้ายมาม้วนจับที่ชายพก ส่งมือขวาไปตั้งหงายแขนตั้งระดับไหล่ เอียงซ้าย ก้าวเท้าขวาลงด้านไหล่ แล้วย้อนตัว 1 ชุด
17		ค่อย ๆ ลากเท้าขวามาผสม พร้อมทั้ง เหยียดขาขวา ส่งมือซ้ายตั้งวงสูงพลิกมือขวา ขึ้นเป็นจับหงายแขนตั้งระดับไหล่ ตัวตรง - เพลงเร็ว -
1		ยกตัวตั้งจิ้งหหวะโดยย่อ 2 ยึด 2 จำนวน 8 ครั้ง
2		เหลื่อมเท้าซ้าย ส่งมือไปขัดแข็งขวา ตบเท้าตามจิ้งหหวะ แล้วค่อย ๆ เลื่อนมือ ไปขัดแข็งซ้าย เปลี่ยนขาตบเท้า

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
3		<p>แล้วค่อย ๆ เลื่อนมือมาอยู่หน้าชายพก พร้อมทั้งเปลี่ยนมือเป็นมือขวาจับมือซ้าย ตั้งวง เอียงขวา วางเท้าขวาหลัง ค่อย ๆ หมุนขวาหันหลัง</p>
4		<p>ลากเท้าซ้ายมาประ เอียงซ้ายแล้วค่อย ๆ หันไปด้านขวาของเวที ส่งมือขวาไปจับ หลัง มือซ้ายซ้อนข้อมือเป็นจับหงายแขน ตั้งระดับไหล่ส่งไปด้านข้าง เอียงขวา ก้าวเท้าซ้ายลงด้านข้าง ถัดเท้าขวา แล้วค่อย ๆ เดินจับไปหน้าเวที แล้วหันไป ด้านซ้ายเฉียงหลังทำซ้ำในลักษณะเดิมโดย เปลี่ยนข้าง ถัดเท้าหันมาด้านขวา</p>
5		<p>หันหลังแล้วหันมาด้านซ้ายของเวที ปล่อย จับขวาออกเป็นตั้งวงสูง เอียงซ้าย ถัดเท้าหลังหันไปด้านขวาเดินลงจากนั้น เปลี่ยนมือกำในลักษณะเดิน ถัดเท้าเดินขึ้น หันมาด้านหน้า</p>

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
6		ส่งมือขวามาซ้ายแขนถึงด้านข้าง ไชว์เท้า ขวาอยู่หน้า ลักคอถัดเท้าตามจังหวะ แล้วหมดเพลง
7		หนักหลัง ปรกจีบลง ขึ้น 2 ลง 2
8		จีบขวาแล้วคล้อยนั่งลง ถอนเข้าซ้าย
9		ถวายเป็น 1 ครั้ง แล้ววางมือบนหน้าขา

โดยปกติรำถวายมือชุดใหญ่จะอาศัยหลักการเช่นนี้เสมอ อาจมีที่แตกต่างไปบ้าง
เป็นบางท่า ดังจะเห็นได้จากการรำถวายมือของคณะไทยศิริ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2536
พบว่าได้รวมท่าที่ 9-10 ในเพลงช้าเป็นท่าเดียวกัน และ ท่าที่ 11 เปลี่ยนเป็นท่าพาลา
ซึ่งไม่มีการย่อนตัว ส่วนท่าที่ 16 และ 17 ได้แยกออกเป็น 2 ท่าไม่ซ้ำกัน จากที่กล่าว
นี้ส่วนเป็นรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ซึ่งในเพลงเร็วก็พบเช่นกัน คือ มีการเปลี่ยนแปลง
ท่าที่ 4-5 โดยอาศัยหลักการเดิมจะเห็นว่าหลักการนี้มิได้ใช้แต่เฉพาะคณะไทยศิริเท่านั้น

ในคณะอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็น คณะดาหวัน คณะนารายณ์นาฏศิลป์ คณะวันตินาฏศิลป์ ก็ล้วนแต่รำถวายมือชุดใหญ่โดยใช้หลักการนี้เช่นกัน

เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง เมื่อจบการรำถวายมือชุดใหญ่แล้วมักจะต่อด้วยรำถวายมือชุดเล็กทุกครั้ง โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดอันเป็นหลักการของรำถวายมือชุดเล็กซึ่งวิเคราะห์ออกมาเป็นสูตรสำเร็จได้ดังนี้

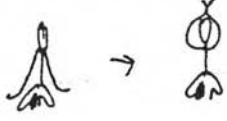
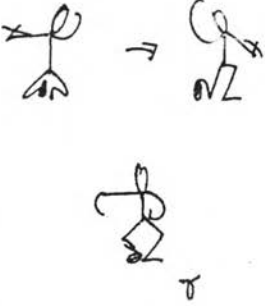
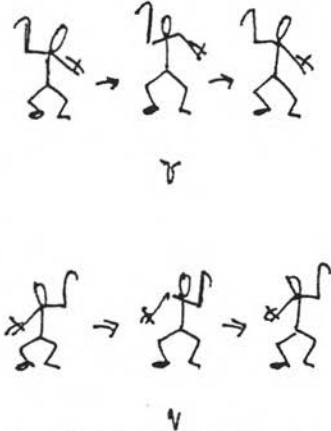
หลักการรำถวายมือชุดเล็ก (สูตรสำเร็จ)

* กรณีที่ต้องเดินออกมา เมื่อถึงที่จะถวายลงนั่ง

1. ถวายบังคม 1 ครั้ง
2. ถวายมือ ลูกขึ้นตั้งเข้า
3. หันไปด้านซ้าย ย้อน 1 ชุด แล้วหันไปด้านขวาย้อนอีก 1 ชุด
4. หันมาด้านหน้า แล้วย้อนอีกด้านละ 1 ชุด
5. หมดทำเพลงช้า (ขึ้นเพลงเร็ว)
6. หันซ้ายเดินถัดเท้าแล้วหันไปด้านขวาในทำนองเดียวกัน แล้วกลับมา
ส่ายแขนด้านหน้า
7. ลา ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ
 - 7.1 หากเริ่มด้วยนั่งอยู่แล้ว จะลาขึ้น 2 ลง 2 แล้ว ถวายมือลงนั่งไหว้
 - 7.2 หากเริ่มด้วยนั่งอยู่แล้ว จะลาวิ่งชอยเท้าเข้าโรงตามคนหน้าไปเรื่อย ๆ

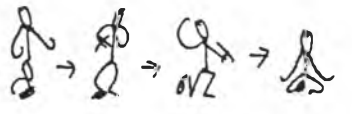
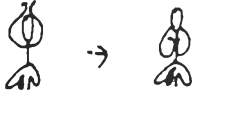
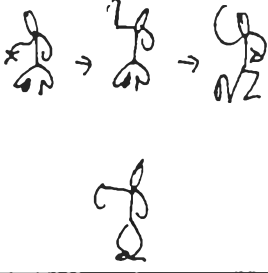
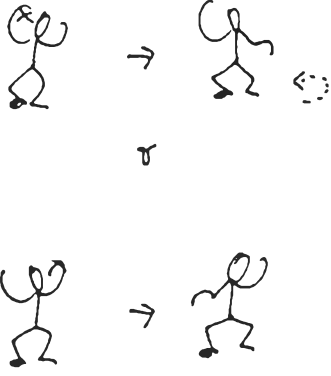
ตัวอย่าง รำถวายมือแบบสูตรสำเร็จ โดยคณะไทยศิริ วันที่ 31 กรกฎาคม 2536

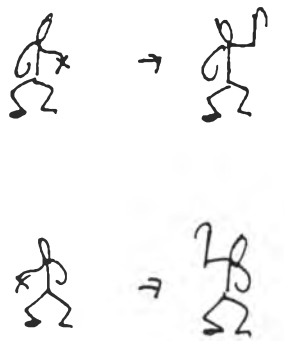
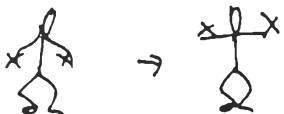

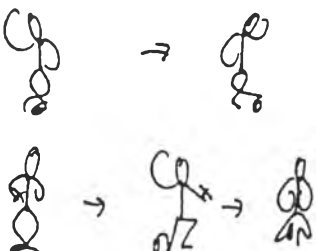
เที่ยวที่ 2

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
1		(นั่ง) ถวายบังคม 1 ครั้ง
2		ถวายมือ ลุกขึ้นตั้งเข้าซ้าย ค่อย ๆ หันไปด้านซ้าย ลดมือเป็นตั้งวง หงายแขนตั้ง มือซ้ายตั้งวงที่ซ้ายนอก เอียงซ้าย ผสมเท้า
3		มือขวาหยิบจับแล้วส่งขึ้นสอดสูง ส่งมือ ซ้ายไปจับหลัง ก้าวเท้าขวาทางด้านข้าง ย้อน 1 ชุต แล้วค่อย ๆ หมุนไปด้านขวา ส่งมือซ้ายมาสอดสูง ลดมือขวาไปจับหลัง ก้าวเท้าซ้ายลงด้านข้าง ย้อน 1 ชุต

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
4		<p>ค่อย ๆ หันมาด้านหน้า เปลี่ยนเป็นเอียงซ้ายแล้วแทงมือซ้ายเป็นตั้งวง กลับมาเอียงขวา ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง</p> <p>แล้วย้อน 1 ชุด แล้วค่อย ๆ ส่งมือขวา มาม้วนจับเป็นตั้งวงสูง ส่งมือซ้ายไปจับหลัง เอียงซ้าย ก้าวเท้าขวาลงด้านข้าง</p> <p>แล้วย้อน 1 ชุด</p>
5		<p>รวมมือทั้งสองมาจับเข้าหากอก ก้าวเท้าขวาลงด้านหน้า แล้วส่งมือทั้งสองออกไป</p> <p>ม้วนจับเป็นตั้งวงกลาง งอแขน ผสมเท้า</p>
6		<p>ทำท่าชักแข็งซ้ายโดยหันซ้ายก่อนแล้วถัดเท้าเดินไปด้านขวา เปลี่ยนข้างชักแข็ง</p> <p>แล้วถัดเท้ากลับมาด้านหน้า แล้วส่ายแขนขวา มือซ้ายพลิกอยู่หน้าชายพก</p>
7		<p>ลา โดยวิ่งซอยเท้า เข้าโรงตามคนหน้า</p> <p>เปลี่ยนมือตามจังหวะ</p>

เทย์วี่ 3

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
*		เดินออกมายืนที่ที่ แล้วกรายมือลงนั่ง
1		ถวายเป็นคัม 1 ครั้ง
2		กรายมือลุกขึ้นตั้งเข้าซ้าย แล้วค่อย ๆ พลิกมือลง เอียงซ้าย ค่อย ๆ หันไปด้านซ้าย
3		แล้วส่งมือขวาขึ้นจับปรก แล้วม้วนมือออก ไปท่าขาลา เอียงขวา ก้าวเท้าซ้าย ลงด้านข้าง ย้อนตัว 1 ชุด แล้วหมุนหลังกับไปทำอีกท่าหนึ่ง เปลี่ยน มือในลักษณะเดียวกัน แล้วย้อน 1 ชุด

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
4		<p>ค่อย ๆ หันมาด้านหน้า เปลี่ยนเป็นท่า บัวชูฝักข้างซ้าย ถัดเท้าซ้ายลงด้านข้าง ย้อนตัว 1 ชุด</p> <p>จากนั้นเปลี่ยนข้างทำในลักษณะเดียวกัน ย้อนตัวอีก 1 ชุด</p>
5		<p>ลดมือมาจับคว่าหน้าชายนก ก้าวเท้าขวา ลงด้านหน้า แล้วส่งมือทั้งสองออกไปจับ หงายระดับไหล่ แขนตั้งผสมเท้า</p>
6		<p>แล้วหันซ้ายม้วนมือออก ปาดแขน แล้วถัดเท้าหันมาข้างซ้าย ถัดเท้าแล้ว หันกลับมาด้านหน้าหมดล่าย 2 แขน *ตัวนางจะหันคนละข้างกับตัวพระ</p>
7		<p>ลา โดยขึ้น 2 ลง 2 แล้วรายมือลงนั่ง แล้วพนมมือไหว้ระหว่างอก วางมือปกติ</p>

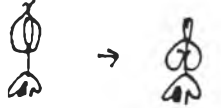
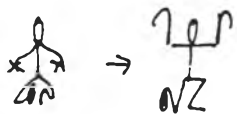
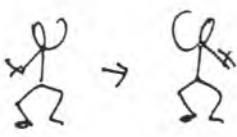

จากสูตรสำเร็จดังกล่าวก็จะพบว่า ในกรณีที่มีผู้ว่าจ้างรับทอผ้าเป็นจำนวนมาก ผู้แสดงก็จะตัดทอนทำราคาให้เหลือน้อยลง เนื่องระยะเวลาในการรับแต่ละเที่ยว จะสามารถรับได้หลายเที่ยวขึ้น อันจะสนองความต้องการของผู้ทอผ้าชนิดตัดเสียงเวลารอนาน เพราะผู้ทอผ้าจะต้องจุดรูปเทียนบอกกล่าวแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าขณะนี้ได้จัดรับกับทอผ้าแล้ว เมื่อมีการตัดทำราคาให้เหลือน้อยลง จึงพบว่าท่าที่ถูกตัดออกนั้นส่วนใหญ่จะเป็นท่าซ้ำ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้

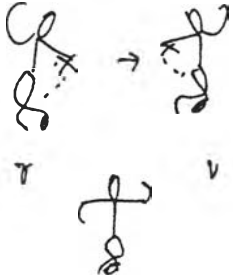
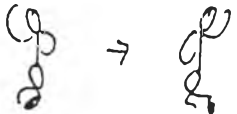
- ช่วงเพลงซ้ำ
1. ตัดการย่อนตัวออกทั้งหมด
 2. ตัดการย่อนตัวออกเป็นบางส่วน
 3. ตัดท่าซ้ำจากย่อนด้านข้าง (ซ้ายและขวา) และด้านหน้า (ซ้ายและขวา) เหลือเพียงด้านละ 1 ท่า คือ ด้านข้าง (ซ้ายหรือขวา) ด้านหน้า (ซ้ายหรือขวา)

ช่วงเพลงเร็ว จะปฏิบัติเช่นนี้ทุกครั้ง ไม่มีการตัดทอนให้สั้นกว่าเดิม คือ ทำท่าถัดท่าเปลี่ยน 2 ข้าง (ซ้าย-ขวา หรือ หน้า-หลัง) แล้วหันมาด้านหน้า-ลา

ตัวอย่างแบบตัดการย่อนตัวออกทั้งหมด โดย คณะไทยศิริ วันที่ 31 กรกฎาคม 2536

เทียวนที่ 4

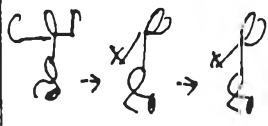

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
1		นั่งถวายบังคม 1 ครั้ง
2		กรายมือลุกขึ้นตั้งเข้าซ้าย แล้วลุกขึ้นหันไป ด้านซ้าย
3		<p>แทงมือซ้ายเป็นตั้งวงสูง ส่งมือขวาไปจับหลัง ก้าวเท้าซ้ายลงด้านข้าง เอียงขวา แล้วค่อย ๆ หมุนไปด้านหลัง ลงมือซ้ายไป จับหลัง ส่งมือขวามาปล่อยจับเป็นตั้งวงสูง ก้าวเท้าขวาลงด้านข้าง เอียงซ้าย</p>
4		<p>ค่อย ๆ หมุนกลับมาด้านหน้า แล้วส่งมือซ้าย ขึ้นมาจับยาวด้านข้างแขนตั้งระดับไหล่ เอียงขวา ก้าวเท้าซ้ายลงด้านหน้า จากนั้น เปลี่ยนข้างทำในลักษณะเดียวกัน</p>

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
5		ปล่อยจับขวาออกเป็นตั้งวง ลดมือทั้งสองมาตั้งวงกลางงอแขน ผสมเท้า
6		หันไปด้านซ้าย ตั้งวงขวา มือซ้ายสวจับยาว ถัดเท้าเดิมหันมาด้านขวา เปลี่ยนมือสวจับในลักษณะเดียวกัน แล้วหันมาด้านหน้า
7		ลา เดินเข้าโรง

ตัวอย่างแบบตัดการย่อนตัวออกเป็นบางส่วน โดยคณะวันดินนาฏศิลป์ วันที่ 12 สิงหาคม 2536

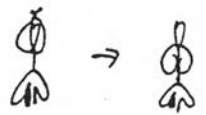
เที๋ยวที่ 12

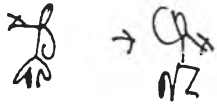

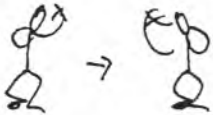
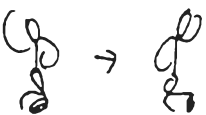
ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
1		นั่งถวายบังคม 1 ครั้ง
2		กรายมือลุกขึ้นตั้งเข้าซ้าย แล้วยืนด้านหน้า
3		ลดมือขวามาอยู่หน้าซ้ายนก ซ้อนข้อมือซ้าย เป็นหงายแขนตั้งระดับไหล่ ก้าวเท้าซ้ายลง ด้านข้าง เอียงขวา แล้วย่อน 1 ชุด จากนั้นเปลี่ยนมือสลับข้าง ทำในลักษณะ เดียวกัน แล้วย่อน 1 ชุด
4		ปล่อยจิบขวา ส่งมือซ้ายหีบจิบสอดลง แทงมือขวาขนตึงระดับไหล่ ผสมเท้า เอียงขวา

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
5		ถัดเท้าเดินไปด้านซ้ายแล้วแกงมือซ้ายเป็น ตั้งวง ลดมือขวาไปจับหลัง แล้วหมุนขวา หันหลัง จากนั้นเปลี่ยนมือเป็นมือขวาตั้งวงสูง มือซ้ายจับหลังถัดเท้าหมุนซ้ายกลับมาด้านหน้า
6		ลา เดินเข้าโรง

ตัวอย่างแบบตัดท่าซ้ำให้เหลือเพียงด้านละหนึ่ง โดยคณะวันตินาฏศิลป์ วันที่ 12 สิงหาคม 2536

เที่ยวที่ 13

ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่ารำ
*		ออกมาในท่าเดินจนถึงที่ กรายมือลงนั่ง
1		ถวายเป็นคม 1 ครั้ง

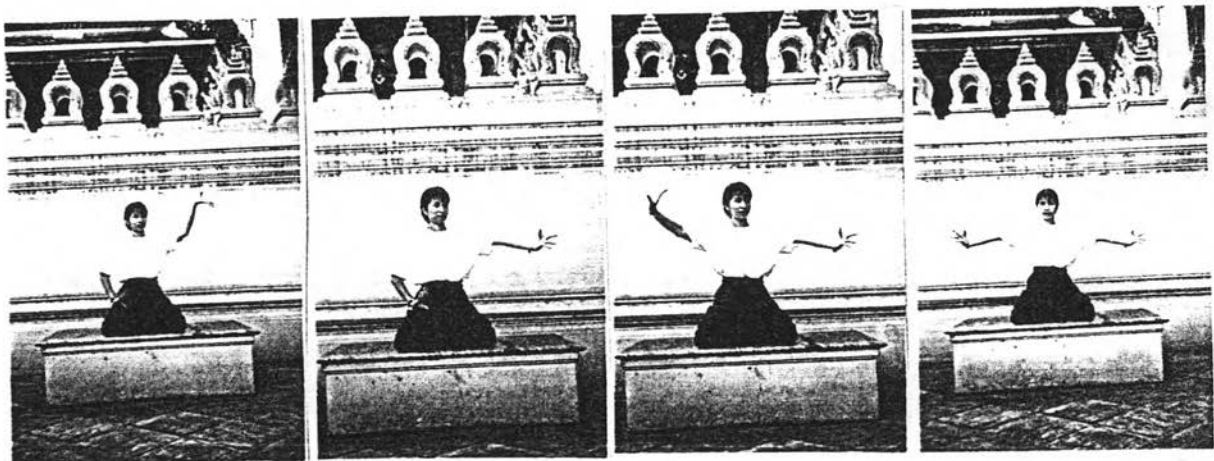
ท่าที่	ภาพ	บันทึกท่าท่า
2		ถวามมือลุกขึ้นตั้งเข้า
3		หันไปด้านขวา มือขวาหยิบจับขึ้นระดับแ่ง ศีรษะ ส่งมือซ้ายไปจับหลัง ก้าวเท้าขวา ลงด้านข้าง เอียงซ้าย แล้วย้อนตัว 1 ชุด
4		ค้อย ๆ หมุนหลังแล้วกลับมาด้านหน้า ลดมือขวาไปจับหลัง ส่งมือซ้ายมาหงายจับ แขนตั้งระดับไหล่ ก้าวเท้าซ้ายลงด้านข้าง เอียงขวา แล้วย้อนตัว 1 ชุด
5		รวมมือทั้งสองมาจับระดับอก แล้วส่งมือไป ปล่อยจับเป็นท่านิคมัยเรียงหมอน ผสมเท้า
6		ถัดเท้าเดินเคล้ามือเปลี่ยนที่ละข้าง ซ้าย-ขวา หมุดด้านหน้า
7		ลา ขึ้น 2 ลง 2 กรายมือลงนั่งไหว้

จากการเก็บข้อมูลทำให้พบว่า การเลือกใช้ทำขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้รับ ซึ่งโดยปกติจะเป็นตัวพระคู้หน้าว่าจะเลือกนำท่าใดมาใช้และเรียงร้อยอย่างไร ทั้งนี้ตัวนางคู่แรกก็ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และไหวพริบดี จึงจะสามารถเข้าใจได้ว่าท่าใดควรจะทำเหมือนกัน ท่าใดควรจะทำแตกต่างกัน ส่วนคู้หลังนั้นก็จะมีหน้าที่รับตามคู้หน้า ดังนั้นจึงพบว่าได้มีการนำเด็กที่ฝึกใหม่ มาฝึกหัดให้ชินกับเวทีและดนตรีโดยให้ออกมารำถวายมือตามคู้หน้าจนกว่าจะชำนาญ

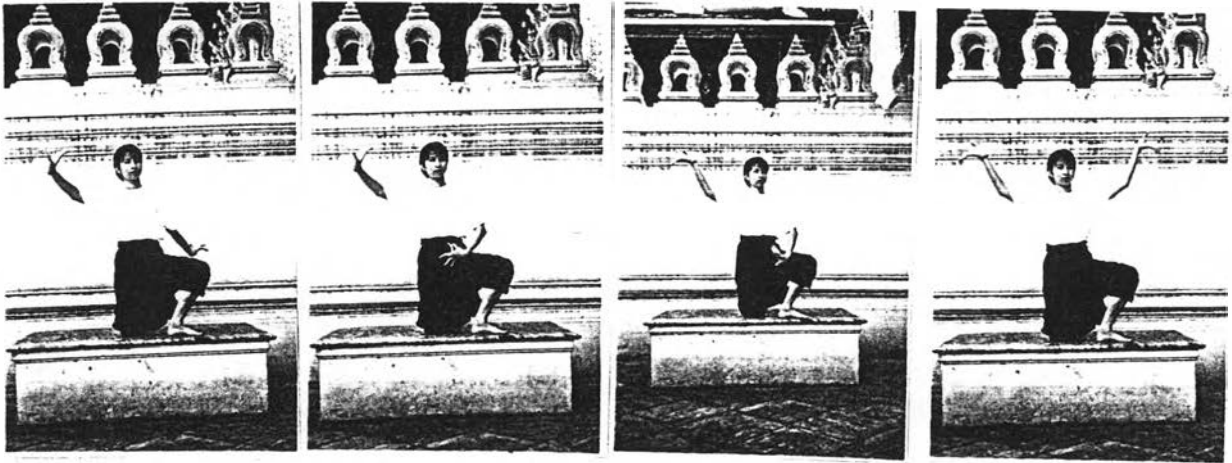
ในวันหนึ่ง ๆ ผู้แสดงที่ต้องรำถวายมือ จะต้องรำอย่างน้อย โดยเฉลี่ยประมาณ 7-14 เที้ยวต่อวัน ซึ่งผู้แสดงจะต้องเลือกสรรท่ามาเรียงร้อยให้เกิดความแตกต่างกันไปในแต่ละเที้ยว (โดยยังอาศัยหลักการรำเดิมไว้) เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซาก เบื่อหน่ายแก่ผู้ชม ซึ่งการเลือกสรรท่าต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาประมวลเป็นหมวดหมู่หลัก ๆ ได้แก่ ท่าถวายมือลุกขึ้นตั้งเข้า ท่าย่อตัว ท่าหมัดเพลงช้า และท่าถัดเท้าเพลงเร็ว ดังจะแจกแจงรายละเอียดดังนี้

1. ท่าถวายมือลุกขึ้นตั้งเข้า สามารถแยกออกได้เป็น 2 ระยะ คือ

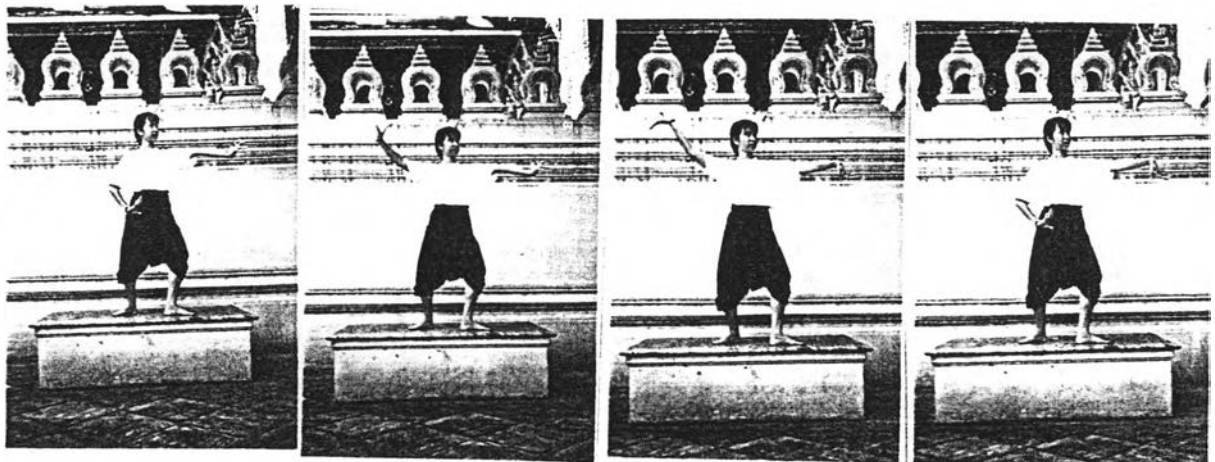
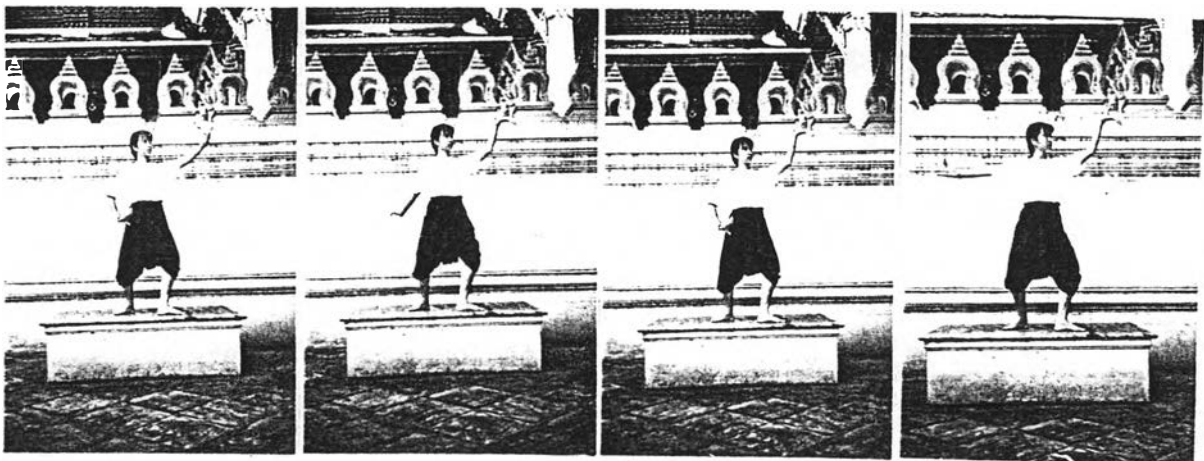
1.1 ท่าถวายมือ มีทั้งหมด 4 ท่า

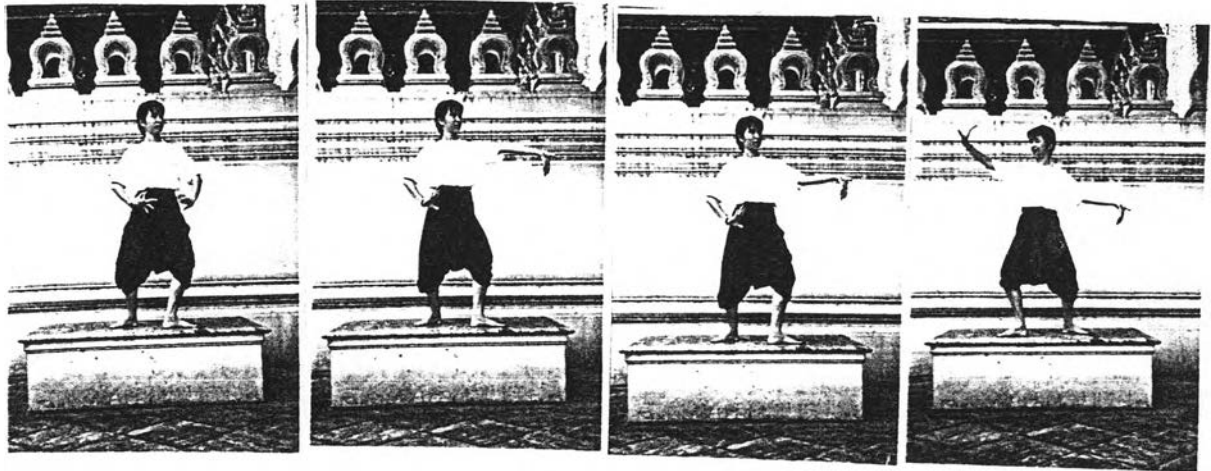

1.2 ท่าลุกขึ้นตั้งเข่า มีทั้งหมด 4 ท่า

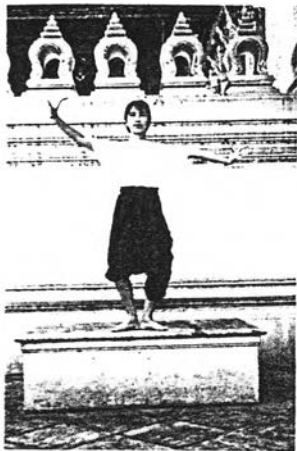

2. ท่าย่อหน้า มีทั้งหมด 12 ท่า

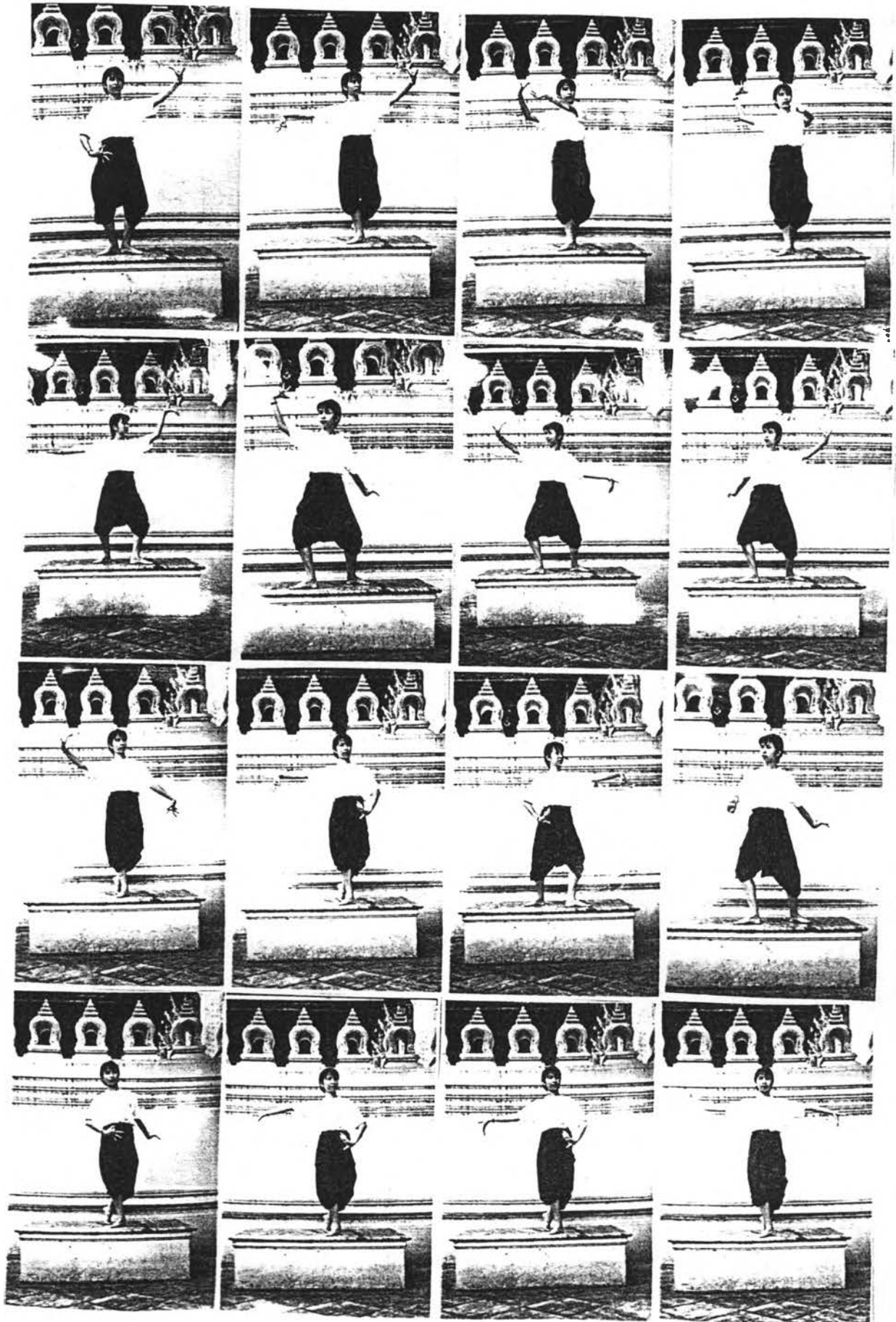

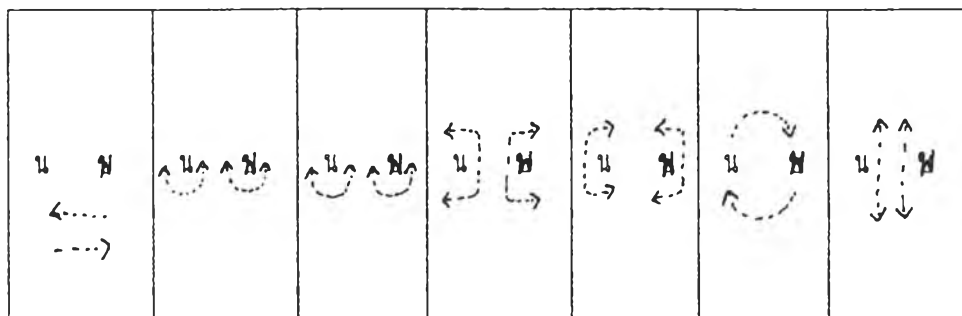
3. ท่าหมดเพลงช้า มีทั้งหมด 6 ท่า

4. ทำอัดเท้าเพลงเร็ว มีทั้งหมด 16 ท่า

นอกจากนี้ ยังสามารถวิเคราะห์รูปแบบในการเดินถัดเท่าในช่วงเพลงเร็วออก
ได้เป็น 7 ลักษณะ ด้วยกัน ดังนี้

เหมือนกัน เหมือนกัน ต่างกัน เหมือนกัน ต่างกัน ต่างกัน ต่างกัน

หมายเหตุ เหมือนกัน หมายถึง ตัวพระและตัวนางหันไปในทิศทางเดียวกัน ใช้มือข้างเดียวกัน

ต่างกัน หมายถึง ตัวพระและตัวนางหันไปในทิศทางต่างกัน ใช้มือต่างกัน

5.2 รำถวายมือแบบเบ็ดเตล็ด

การรำถวายมือแบบเบ็ดเตล็ดนี้ เป็นการประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศสำหรับผู้ชมและผู้รำให้เกิดความสวยงามแปลกตาขึ้น ดังนั้นจึงพบว่ารำถวายมือแบบเบ็ดเตล็ดนี้จะนิยมนำเพลงระบำที่มีเนื้อร้องหรืออุปกรณ์ประกอบการแสดงมาใช้ ซึ่งรำเบ็ดเตล็ดเหล่านี้ได้แก่

1. ร่ำสีนวล	7. ร่ำโบราณคดี
2. ร่ำอวยพร	8. ร่ำไกรลาศสำเร็จ
3. ร่ำพฤษภภาพ	9. ฟ้อนมัลลย์
4. ร่ำเชิญขวัญ	10. ร่ำดอกบัว
5. ร่ำเทพบันเทิง	11. ร่ำจิ้นรำพัด
6. ร่ำกฤษดาภินิหาร	12. ร่ำชุมนุมเผ่าไทย
	13. ร่ำนรรัตน์

ฯลฯ

โดยเพลงที่มีเนื้อร้องผู้แสดงอาจช่วยกันร้องเองหรือมีคนร้องให้ผ่านเครื่องขยายเสียงจากหลังโรงก็ได้ตามความเหมาะสม ส่วนอุปกรณ์ประกอบการแสดงก็จะถูกนำมาวางไว้บนโต๊ะที่จัดตั้งเป็นพิเศษบริเวณข้างเตียงสำหรับแสดงละคร

ส่วนความยาวของรำแต่ละชุดนั้น จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมโดยอาศัยดุลพินิจของผู้แสดงที่ตกลงกับนักดนตรีก่อนการแสดงในแต่ละเที่ยว (ยกเว้นคณะวันดินนาฏศิลป์ที่การเลือกเพลงรำขึ้นอยู่กับนักดนตรีเพราะทราบกับความสามารถของผู้แสดงในคณะ) โดยสามารถวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของเพลงออกมาได้ดังนี้

1. หากเพลงมีช่วงรับเนื้อร้องบ่อย ๆ จะตัดช่วงที่ดนตรีรับนี้ออกให้เหลือเฉพาะเนื้อร้องจนจบ แล้วออกเพลงเร็ว-ลา เช่น ร่ำสีนวล ร่ำเชิญขวัญ เป็นต้น
2. หากเพลงที่รำสามารถแบ่งช่วงได้อย่างชัดเจน ก็จะตัดตามนั้นแล้วออกเพลงเร็ว-ลา เช่น ร่ำชุมนุมเผ่าไทย เป็นต้น

3. หากไม่สามารถตัดออกได้เลย ก็จะแสดงไปจนจบแล้วออกเพลงเร็ว-ลา เช่น รำจิ้นรำพัด รำเทพบันเทิง เป็นต้น

4. หากเป็นเพลงที่ไม่มีเนื้อร้อง นักดนตรีจะประมาณความยาวของเพลง แล้วออกเพลงเร็ว-ลา ตามความเหมาะสม เช่น ระบายโบราณคดีต่าง ๆ เป็นต้น

โดยปกติการรำกับแบบรำถวายมือนี่ จะนิยมแสดง 2 คู่ คือ พระ 2 คน นาง 2 คน อันสืบเนื่องมาแต่โบราณ ตลอดจนความเหมาะสมกับพื้นที่เวทีด้วย

การแสดงละครกับนั้น การรำถวายมือจะเป็นขั้นตอนหนึ่งก่อนเริ่มการแสดงละครกับเท่านั้น แต่เฉพาะที่ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ การรำถวายมือได้ถูกนำมาเป็นรำกับอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อเรียกว่า "รำถวาย" (หรือบางคนเรียกว่า "ละครรำ") รูปแบบและวิธีการแสดงรำถวายมือนั้น ยังคงรักษาแบบแผนโบราณไว้ คือ รำถวายเทียวละ 2 คู่ (พระ 2 นาง 2 รวม 4 คน) ในลักษณะของเพลงช้าเพลงเร็ว-ลา โดยใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที

ปัจจุบันภายใต้การรักษาไว้ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัติ ได้มีการปรับเปลี่ยนในบางจุด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น ตัดทอนท่ารำให้เหลือน้อยลงเพื่อลดระยะเวลาในการรำถวายให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ว่าจ้างได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบการนำรำหรือระบำเป็นชุดๆมาตัดทอนแสดง เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศสำหรับผู้ชมและผู้แสดงด้วย แต่การปรับเปลี่ยนนั้นเป็นการทำลายศิลปะการแสดงทางอ้อม เนื่องจากบางชุดการแสดง ไม่เหมาะสมที่จะนำมาแสดงโดยไม่มีข้ออนุโลม เช่น ระบำ

โบราณคดี(ชาตองค์ประกอบเกี่ยวกับท่าเรือและเครื่องแต่งกาย) ะบ้านนรัตน์ (ชาตองค์ประกอบเกี่ยวกับวิธีการแสดง ท่าเรือ และเครื่องแต่งกาย) ราชูมนุมเฝ้าไทย (ชาตองค์ประกอบเกี่ยวกับวิธีการแสดง ท่าเรือ และเครื่องแต่งกาย) เป็นต้น ฉะนั้นหากทางเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเกี่ยวกับการแสดงละครแก่นัน ยังคงมองข้ามความสำคัญแม้เพียงเล็กน้อย อันอาจเป็นชนวนสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่ความเสื่อมของศิลปะประจำชาติได้ในอนาคตอันใกล้